

Fatih Akın: Bir film özür dileyemez, suçluluk değil sorumluluk duyuyorum

Posted on 02/09/2014

Ermeni katliamını konu aldığı filmi “Kesik”in (The Cut) özür filmi olmadığını söyleyen yönetmen Fatih Akın, “Bir film, özür dileyemez. Ama yaşananlara dair, benim ait olduğum toplumun bir sorumluluk hissetmesi gerekiyor. Bir suçluluk duygusu değil bu... Sorumluluk. Ben bu sorumluluğu hissettim. Emir Kusturika’nın bir lafı var: Filmin hataları olabilir, ama sonunda utanmayacağım bir film yapmak istedim” dedi.

Venedik Film Festivali’nde, “Kesik”i izleyen Cumhuriyet gazetesi yazarı Can Dündar, Fatih Akın’la yeni filmini konuştu.

Can Dündar’ın Cumhuriyet gazetesinin bugünkü (2 Eylül 2014) nüshasında yayımlanan, “Yönetmen Fatih Akın, yeni filminde 1915’i anlatıyor “ başlıklı yazısı şöyle:

YÖNETMEN FATİH AKIN, YENİ FILMINDE 1915’I ANLATIYOR

Gece yarısı aniden kapı yumruklanıyor:

“Ermeniler, açın kapıyı!”

Korkuyla kalkıyorlar. Kapıda asker:

“18 yaşın üstündekiler askere alındı. Çabuk hazırlanın.”

Yaka paça ailelerinden koparılıp götürülüyorlar. Yolda, uzun tehcir konvoylarında dipçiklenerek bir meçhule sürüklenen yaşlılar, kadınlar, çocuklar görüyorlar.

Açlık, tecavüz, soygun, zulüm, onlara eşlik ediyor.

Kaçmaya kalkışanlar öldürülüyor.

Götürüldükleri yerde, sefil koşullarda taş kırıyorlar. Dayanamayanlar ölüyor.

Bir gün bir devlet yetkilisi gelip Müslüman olmayı kabul edenlerin serbest kalacağını bildiriyor. Kabul etmeyenler birbirlerine iple bağlanıp yola koyuluyor.

Bir kaya dibinde durduruluyorlar. At üstündeki görevli, "Sırtınızı dönün. Diz çökün" diyor ve hapisten salıverilmiş güruha talimatını veriyor:

"Hadi. Kurşun harcamayın. Bıçakla!"

Kan, kurbanların boynundan, önce tarihe, sonra perdeye sığıyor. Oradan da hepimizin eline, yüzüne, vicdanına...

IRKÇILIK YOK

Fatih Akın'ın son filmi "The Cut"ı ("Kesik") önceki gün Venedik Film Festivali'ndeki galasında izledik.

30 yıl önce, Paris'te "Geceyarısı Ekspresi"ni izlediğimde dehşete kapılmış, film bittiğinde salondakiler Türk olduğumu anladı da suçluymuşum gibi bana bakıyor hissine kapılmıştım.

Bu kez öyle olmadı.

Yine dehşete kapıldım gerçi, ama suçluluk duymadım.

Çünkü “Geceyarısı Ekspresi” ırkçı bir film; perdedeki bütün yabancılar iyi ve masum, bütün Türkler kötü ve zalimdi.

“Kesik” öyle değil. Topyekûn bir karalama yok. Irkçılık yok. Oryantalizm yok. En önemlisi kindarlık hissi yok.

‘YARDIMA KOŞANLAR DA ATALARINIZ’

“Kesin kafalarını” emrini veren Teşkilat-ı Mahsusa subayı ya da kadınlara tecavüz eden Hamidiye Alayı eşkıyaları, bu ülkede yaşayanların ataları maalesef; ama bıçağı az batırarak filmin kahramanı Nazaret’i kıyamdan kurtaran da, ona evini, sofrasını açan da, yine bu toprağın insanları...

Dolayısıyla film, yerli izleyiciye, canilerle değil, bu cinnete ortak olmamak için canını ortaya koyanlarla özdeşleşme şansı veriyor.

“‘Ecdadımız’ diyerek katillere sahip çıkmayın. Komşusunu bu faciadan kurtarmaya çalışanlar da sizin ecdadınız. Övünecekseniz onunla övünün” mesajı veriyor.

SÜKÛTA MAHKÛM

Nazaret’in boğazına dayanan bıçak, onun ses tellerini kesiyor. Filmdeki tabirle, onu “sükûta mahkûm ediyor”.

Onun açık yarasında, ağraz bir halkın isyanı duyuluyor adeta... “Sessiz kahraman”, o çığlığı dillendiriyor; kimi zaman Tanrı’yı taşlayarak, kimi zaman ölmeye yatarak... Ama her seferinde kaybettiği yakınlarının anısı, yerden kaldırıp hayata döndürüyor onu.... Acısını saklayarak yola devam ediyor.

Bu metaforlarda Ermenilerin yüzyıllık serüveni gizli...

Aynı yerlerde hâlâ kafa kesiliyor

Sadece onlar değil tabii...

Akın, filmin ikinci yarısında öyküsünü, yaşandığı coğrafyanın ve tarihin ötesine taşıyor:

Mardin yolundaki tecavüzün aynısına, Minneapolis’te de şahit oluyoruz.

Tıpkı aynı kafa kesme seremonisinin, aynı topraklarda 100 yıl sonra bugün yaşandığı gibi...

TÜRKİYE’DE GÖSTERİLEBİLECEK MI ?

Askere “Siyasete karışma” demek, kışlada olup biteni eleştirmek tabuydu Türkiye’de; aşıldı.

“Kürt” demek, Kürt sorununu eşelemek, Kürtçe müzik dinlemek de tabuydu; aşıldı.

Dini tabuları saymazsak geriye tek bir büyük tabu kaldı:

“Soykırım” sözcüğünü sorgulamak...

Görünen o ki 2015, bu tabunun devrildiği yıl olacak.

Hasan Cemal'in "Ermeni Soykırımı" kitabı, Fatih Akın'a cesaret vermiş.

"Cemal Paşa'nın torunu, kitabına 'Soykırım' adını koyuyorsa çekinecek ne var" demiş.

Ancak "soykırım mı, değil mi" tartışmasına girmek yerine, o tufanda bütün ailesini, köklerini yitirmiş bir kurbanın peşine takılıp onun sürgününü, acılarını belgelemeyi tercih etmiş.

BİR GECEDE MI OLDU?

Film, "Osmanlı bir gecede azınlıkları düşman ilan etti" cümlesiyle başlıyor. "Neden"ini sormuyor; o yüzden "bir gecede" olan o "şey"in arka planı, boşlukta kalıyor.

Fatih Akın bunu şöyle savunuyor:

"Benim kahramanım ve yüz binlercesi için her şey o gece, birdenbire oldu. Ben, onun, onların öyküsünü anlattım."

Anlatanın bir Türk yönetmen olması, (hem de "Fatih" "Akın" olması), "suçlananlar"a mensup birinin dürüstçe, cesaretle aynaya bakmamızı sağlaması yüz ağartıcı...

Özellikle de topraklarında yaşanmış bu "büyük acı"ya yıllarca dokunmaya çekinmiş yönetmenler için...

ÖNCE BABASI IZLEMİŞ

Tabii onların kaygısını Fatih Akın da yaşamış başta...

Film bittiğinde de ilkin, son seçimde MHP'ye oy vermiş babasına izletmiş. Yüreğine ulaşmak istediği hedef kitlenin en iyi örneği, babasıymış. Onun beğenmesinden cesaret almış.

Galada filmi izleyenler arasında Enver Akın da vardı; çıkışta söyleştik; oğlunun filmi ni överken gururluydu.

YASAKLANIR MI?

Acaba Türkiye'dekiler de böyle hisseder mi?

"Kesik", herhangi bir film gibi vizyona girip serbestçe gösterilir mi?

Yoksa eski refleksler depreşir, film, orasında burasında "kesik"lerle gösterilir veya tamamen yasaklanır mı?

İnternette vahşi sahneleri öne çıkarılarak izlenir ya da DVD'si el altından kapı kapı gezdirilir mi?

Dünya izleyip tartışırken biz yine devekuşu taklidi mi yaparız?

Bakanlık için sınav haftası

Bunu çok yakında anlayacağız.

Film, ekimde ilkin Almanya'da, sonra da tüm Avrupa'da ve Amerika'da vizyona girecek. "Filmekimi" bünyesinde İstanbul'da da bir özel gösterimde izlenebilecek.

Gelecek hafta ise eser işletme belgesi almak üzere Kültür Bakanlığı'na gidecek.

Bir anlamda vizyon kararını hükümet verecek.

Dileriz eski yasakçı kafa devreye girmez, “Kesik”, hükümet katında değil, seyircinin vicdanında sorgulanır, tartışılır.

Ve itirazı olan, daha iyisini yaparak cevap verir.

BATI BASINI BEĞENMEDİ

Fatih Akın filme girişmeden önce Ermeni meselesi üzerine epey kitap okumuş. Günlükleri, anıları gözden geçirmiş. Öğrendiklerini harmanlayıp bir öykü kurmuş, kahramanına adapte etmiş ve 3 kıtada 5 ayda çekmiş.

Filmde, kendisini etkileyen yönetmenlere, Charlie Chaplin’e, Yılmaz Güney’e, Elia Kazan’a, Sergio Leone’ye, Clint Eastwood’a küçük selamlar göndermiş.

Hrant Dink’in “Kertenkele Abdullah” öyküsüne de...

Eşi Rakel Dink’e de...

MEZOPOTAMYA’DA WESTERN

Nazaret’in öyküsü Mardin’de başlayıp Halep’e sığıyor, oradan Havana’ya, Kuzey Dakota’ya uzanıyor.

Bu, tipik bir Fatih Akın filmi değil.

Bir yol filmi... Kendi deyişiyile bir “western...”

Küçükken babasıyla seyrettiği kovboy filmlerini, Nazaret’in göçüne uyarlamış Akın... Çölde, karda, denizde, dağda sürekli yolculuk eden kahramanına elektrogitar sololarıyla eşlik etmiş.

Belki de diyalog yazımında destek aldığı Scorsese’nin senaristi Mardik Martin’in etkisiyle eklenen bu unsurlar, “Kesik”e bir Hollywood filmi havası vermiş.

O kadar ki gemi Küba’ya doğru açılırken bizi sadece konudan ve Mezopotamya’dan değil, Fatih Akın sinemasından da uzaklaştırıyor.

‘MÜSAMERE DÜZEYİNDE’

Batı basınındaki ilk yansımalar, eleştirmenlerin filmi beğenmediğini gösterdi.

Guardian, “Kesik”i, “duygusal derinlikten ve incelikten yoksun” buldu.

Variety dergisi, “Akın’ın epik filmi, Kesik’i yansıtmaya yetmedi” başlığını attı.

Bazı sahneleri “okul müsameresi düzeyinde” bulanlar oldu.

Asıl rahatsız edici olan, filmde Türkler Türkçe, Kürtler Kürtçe, Kübalılar İspanyolca konuşurken Ermenilerin İngilizce konuşması... Fatih Akın bunu, “Ermenice bilmiyorum. Oyuncumu yönetebilmek için bildiğim bir dilde konuşması lazımdı” diye açıklasa da filmin bu özelliğiyle baştan bir ayrımcılık havası vermesine engel olamıyor.

RAKEL'İN NINNISI

Bu eleştirilere rağmen “The Cut”ın gösterim hakları Amerika ve Avrupa’da çoktan satıldı.

O da önemli değil bence; bu filmin asıl ayırt edici özelliği, yapılmış oluşu...

Filmi bizimle birlikte izleyen Rakel Dink, çıkışta bir yandan gözyaşlarını siliyor, bir yandan da filmdeki ninniyi mırıldanıyordu.

Bu kadarı bile, bir filmin, asırlık bir acıyı paylaşabileceğini, birbirini anlamaya hizmet edebileceğini kanıtlamıyor mu?

‘SUÇLULUK DEĞİL, SORUMLULUK HISSEDİYORUM’

- Batı basınında ağır eleştiriler çıktı? Ne diyorsunuz?

Benim için yeni bir durum bu. Bugüne kadar eleştirmenler tarafından şımartılmış bir yönetmenim. Demek ki bunu yaşamak için 41 yaşına gelmem gerekiyormuş. Zor tabii... Ama Türkiye’de bazı aydınlara seyrettirdim, çok beğendiler. Türkiye’den gelen Ermeniler gözyaşlarıyla seyrettiler. Salonda seyircinin nasıl dakikalarca ayakta alkışladığını gördünüz. Belki de bu, eleştirmenlerce taşlanıp seyircinin çok beğendiği filmlerden biri olur.

- Neden böyle oldu?

Hem Türkler, hem Ermeniler izlesin istedim. Belki Ermeniler fazla hafif, Türkler fazla sert bulacaktı, ama iki taraf arasında bir köprü olabilecekti. İki tarafı, zıt kutupları bir araya getirmek istersen, bir bedel ödemem lazım. O bedel, bu eleştiriler işte... Benden başka bir şey bekliyordu muhtemelen eleştirmenler... Ama ben eleştirilere katılmıyorum.

- Ama içerikten ziyade biçim eleştirildi. Misyon öne çıkmış, film olmamış diyenler oldu. Bu bir özür filmi mi?

Bir film, özür dileyemez. Ama yaşananlara dair, benim ait olduğum toplumun bir sorumluluk hissetmesi gerekiyor. Bir suçluluk duygusu değil bu... Sorumluluk. Ben bu sorumluluğu hissettim. Emir Kusturika'nın bir lafı var: Filmin hataları olabilir, ama sonunda utanmayacağım bir film yapmak istedim.

- Filmin içinde iki ayrı film var sanki... Kahraman gemiye bindikten sonra adeta başka bir film başlıyor. Bilerek yapılmış bir şey mi?

Bilerek yaptım. Çünkü mesele Ermeni katliamı ile bitmiyor. Aslında ikinci bölüm, Osmanlı'nın taşlanarak Halep'i terk etmesiyle başlıyor ve diasporayı anlatıyor. Erivan'da Soykırım Müzesi'nde bir baltayla ikiye bölünmüş bir ağaç gördüm. Ne olduğunu sordum. "Ermeni toplumu" dediler. İşte onu anlatmayı denedim. Tabii kısa filmde denesem daha iyiydi belki... 15 milyon Avro'luk filmde denemek biraz iddialı oldu.

Kaynak: t24.com.tr